

YTTRANDE 2018-08-29 över betänkande Konstnär – oavsett villkor? SOU 2018:23 av Konstnärernas Kollektivverkstäders Riksorganisation, KKV-Riks.

KKV-Riks är en ideell organisation som företräder Konstnärernas Kollektivverkstäder (KKV) i hela landet. KKV:s ca 3000 medlemmar utgör en stor del av landets aktiva bild- och formkonstnärer och därför måste betydelsen av verkstäderna ses utifrån det. Verkstäderna ute i landet har olika organisationsformer (i de flesta fall ideell förening) som präglas av i huvudsak ideellt arbete av medlemmarna. KKV:s syfte är att i första hand bereda yrkesverksamma konstnärer ändamålsenliga lokaler och utrustning. Här skapas en stor del av den professionella konsten och för produktionen av offentliga verk har KKVerna sedan snart 50 år tillbaka haft särskilt stor betydelse. KKV är ibland det enda möjliga alternativet, pga unik utrustning och tillräcklig volym på lokaler, kostnader som inte slukar konstnärens hela uppdragsarvode samt traditionen att medlemmarna delar med sig av sin kompetens.

KKV är den enda vardagliga "institution" för bildkonstnärer (jmf Länsteatrar, länsmusik o Filmpooler):

där det dagliga konstnärliga arbetet utförs
där nätverkandet dagligen sker i fysisk form
där den tekniska utrustningen finns
där kompetensen och kunnandet finns tillgänglig
där offentlig konst skapas
där konstnärer fortbildas
där konstnärer kan verka till rimliga kostnader
där beställare och allmänheten kan få direktkontakt med och förståelse för konstnärernas vardag.

M.a.o. KKV är en arbetsplats! Vars hela syfte är att få jobbet gjort och där detta syfte uppfylls varje dag!

Med tanke på KKV:ernas långvariga historia (1969 -), deras geografiska utbredning i landet, den stora andelen aktiva bild o formkonstnärer som är medlemmar, medlemmarnas höga kompetens, deras stora betydelse för konstnärskårens kompetensutveckling, den avancerade tekniska utvecklingen inom bildkonsten, är det anmärkningsvärt hur lite KKV:ernas verksamhet berörs i utredningen.

KKV-Riks understryker vikten av att utredningen tar adekvat hänsyn till KKV:ernas betydelse och möjligheter för den aktiva bild- och formkonsten, i både bakgrundsunderlaget och i "bedömningar och förslag".

Ur KKV, en svensk kulturhistoria, ISBN 978 91 7331 913 3(Carlssons Bokförlag): *Bakom den konst vi möter det offentliga rummet finns verkstäder och ateljéer där konstnärer förverkligar sina idéer. I boken "Konstnärernas Kollektivverkstad – en Svensk kulturhistoria" möter vi dessa konstnärer i sina verkstadsmiljöer. Vi får också ta del av berättelser och betraktelser om hur en föreningsform etablerades i Sverige och om varför ett samhälle behöver konst. Boken följer händelser och skeenden på KKV Stockholm under fem decennier.*

"vad som började som ett initiativ från en konstnär har vuxit till en landsomfattande rörelse och är ett lysande exempel på att samarbete konstnärer emellan och samverkan med ansvarsfulla och framåtblickande politiker kan skapa varaktiga strukturer till gagn för ett samhälles kulturella och andliga identitet".

De Kollektiva konstnärsverkstädernas verksamhet har varit relativt okänd för omvärlden, mycket p.g.a. att verkstäderna i sig inte varit viktiga att visa upp utan det har ju framför allt varit det som produceras där som visats offentligt – Konsten! Var den är gjord är sekundärt för publiken som tar del av resultatet.

För konstnärerna och för konsten är det, naturligtvis, inte sekundärt var konsten skapas. Konstnären behöver en lokal, en arbetsmiljö som stödjer arbetet professionellt. De flesta bildkonstnärer har en egen ateljé men för att komma åt fler möjligheter, andra tekniker/maskiner, större format, hög, professionell kompetens, och säkrare arbetsmiljö fyller KKV:erna en oerhört viktig uppgift i hela landet.

De Kollektiva Konstnärsverkstäderna är det närmaste man kan komma en bildkonstnärlig institution, där konstnärerna själva leder verksamheten (jämför med länsteatrarna, länsmusiken, filmpoolerna).

Skillnaden är att på KKV:erna sker det mesta arbetet ideellt.

Här bildar verkstäderna, i de regioner de är verksamma, ett konstnärligt kluster som är helt unikt i västvärlden. Verksamheterna utgör lokala nätverk som i sig har stor betydelse för bildkonstens utveckling och möjlighet att möta framtidens krav och möjligheter.

Den sociala betydelsen ska inte underskattas då bildkonstnären ofta arbetar ensam med begränsade möjligheter till konstnärligt, kollegialt utbyte. Här kan konstnärerna vidareutbilda sig, skapa nya utbildningsmöjligheter, tipsa varandra om jobb, samarbeta i konstnärliga projekt, möta andra konstnärsgupper och stödja varandra i en professionell utövning. Ateljéföreningar runt om i Sverige är också ofta anknutna till verkstäderna eller finns inom kontaktnätet.

Kollektivverkstäderna utgör därtill en viktig kontaktpas för politiker och tjänstemän för genomförande av olika kulturella planer och projekt. KKV är med andra ord viktig för både konstnärerna och samhället.

På de orter där KKV finns sker ofta en dialog mellan myndigheter och professionella kulturutövare naturligt, genom verkstädernas nätverk. En tydlig förståelse skapas. De konstnärliga villkoren belyses och kan förbättras. I vissa regioner, t.ex. Västra Götaland och Skåne, har ytterligare resurser – dock ej tillräckliga – kunnat fördelas till kollektivverkstädernas förmån. Detta trots att inga nya medel specifikt för den fria bildkonsten kommit via kultursamverkansmodellen. För mindre regioner har det däremot varit svårare att fördela om resurserna till förmån för bildkonstnärerna.

KKV-Riks föreslår att nya öronmärkta medel slussas, via kultursamverkansmodellen, till regionerna.

Satsningar på KKV är både ett kostnadseffektivt och demokratiskt sätt att fördela resurser till konstnärer eftersom det når alla medlemmar lika. Att konstutövare inom bild- och formområdet över hela landet har tillgång till en KKV inom sitt närområde är alltså en viktig förutsättning för att de ska kunna producera och försörja sig inom sitt yrke där de bor.

I och med att 1%-regeln tenderar att följas mer och mer i kommuner, regioner och landsting ställs höga krav på möjligheten för konstnärerna att kunna utföra t.ex. stora och tekniskt avancerade verk av hög kvalitet. KKV har alltid legat i framkant för att motsvara konstnärernas krav och behov och kan här spela en avgörande roll. Tillgången till välutrustade verkstäder utöver den egna ateljén lär bli en nyckelfråga.

Verkstäderna utgör även en viktig resurs för nyexaminerade konstnärstudenter i vakuemet mellan skola och etablering på en osäker konstscen. På skolorna fanns den professionella utrustningen kompetensen och kunskaperna och de stora ändamålsenliga lokalerna. På KKV finner de dessa

resurser på nytt men nu i direkt koppling till yrkets utövande. Här finns också regelbundet kurser och vidareutbildning i en mängd avancerade, relevanta tekniker, alla underlättande för unga att snabbare etablera sig i sitt yrke. Men redan under studietiden spelar KKVerna på orter där det finns konstnärlig högskoleutbildning och förberedande konstskolor en betydande roll i den konstnärliga utbildningen genom ett väl etablerat samarbete med skolorna eftersom de kan ha teknik och kompetens som saknas på skolorna.

9.3.5 Konstnärliga produktionshus för ungdomar

Vi håller med KRO:s synpunkter i frågan: *"Minst lika viktigt som produktionsplatser för ungdomar är sannolikt att barn och unga i hela Sverige får praktisera estetiska ämnen under grundskolan och gymnasiet. Kulturskolan borde byggas ut och estetiska ämnen på gymnasiet bli obligatoriska".*

Här vill KKV understryka verkstädernas betydelse av att geografiskt finnas i hela landet och stora erfarenhet av att ge kurser och föreläsningar för allmänheten och därmed skulle kunna bidra med en stor del av att öka förståelsen och intresset, bland ungdomar, för bild och formkonst i de regioner KKV verkar. Flera av KKVerna bedriver redan samarbete med bl a kulturskolorna. Eventuella Produktionshus ute i landet bör därför kunna knytas till verkstäderna där sådana finns.

9.3.6 Fortbildning för konstnärer

KKV-Riks håller med om bedömningen men menar att utredaren missat det faktum att många kollektivverkstäder i landet tillhandahållit ett stort antal fortbildningar av hög kvalitet under många år och lämpar sig väl att fortsätta med det, speciellt med tanke på den avancerade maskinpark och de kompetenta lärare man har tillgång till.

Sammantaget fungerar kollektivverkstäderna faktiskt genom att årligen arrangera hundratals kurser som landets största arrangör av vidareutbildning inom det professionella bild- och formområdet.

Förutsättningen för detta är att där finns erfarna kursledare bland medlemmarna och tillgång till moderna tekniska verkstadsresurser.

Konstnärer har under många år genom arbetsförmedlingen kultur och media haft möjlighet att fortbilda sig på utbildningar som kollektivverkstäderna anordnat. På grund av politiska förändringar under senare år och långsamma byråkratiska processer är dock kursutbudet numera mer begränsat och betydligt svårare att få till stånd än de kurser KKV:erna ordnar i egen regi. KKV-Riks ingår i AF:s branschråd för bild- och formområdet med avsikt att underlätta skapandet av vidareutbildningar genom AF.

Man bör hitta ett system där konsthögskolorna och kollektivverkstäderna gärna i samverkan kan erbjuda liknande villkor för konstnärerna som tidigare gällt under arbetsmarknadsutbildningarna.

KKV-Riks anser att sista stycket under 9.3.6 bör formuleras som följer:

Enligt utredningens bedömning bör de konstnärliga högskolorna, i nära samarbete med landets kollektivverkstäder, i större utsträckning än vad som sker idag erbjuda fristående kurser för att möta behovet av och efterfrågan på ett livslångt lärande hos yrkesverksamma konstnärer som stärker deras möjligheter till konstnärlig utveckling och deras förutsättningar att leva på sitt

konstnärliga arbete.

KKV:erna bör dessutom beredas utökade möjligheter att anordna kurser i egen regi genom t.ex. öronmärkta medel till regionerna, som med kort varsel kan sökas av de lokala verkstäderna.

9.4.5 Stärkt arbetsmarknad genom residensprogram

9.4.6

Residensprogram bör knytas till KKV:er där sådana finns.

Direktkontakt med lokala kolleger och deras kulturella nätverk samt tillgången till välutrustade verkstäder är ovärderliga resurser för residenskonstnärerna.

9.4.7 Konstens behov av mellanhänder

I skarven mellan 1960- och 70-talen startade Kollektivverkstäder och Konstnärscentrum för att kunna ta hand om den "konstnärliga praktiken". Sedan dess har drygt trettio kollektivverkstäder vuxit fram spridda på närmare trettio orter över hela landet. En gemensam riksorganisation KKV-Riks, finns sedan många år. KKV-Riks verkar i praktiken som en centrumbildning å la Konstnärscentrum men har inte getts motsvarande status. KKV-Riks har under de senaste åren ombildats för att effektivare kunna arbeta långsiktigt med att stödja KKV:ernas verksamheter. Eftersom organisationens ekonomi baseras på medlemsavgifter från KKV:erna har allt arbete hittills skett ideellt vilket inneburit ett hinder för resultatutvecklingen. En viktig handlingsplan finns, som utarbetats utifrån konstnärernas egna behov ute på verkstäderna.

Konstnärscentrum, är en viktig aktör när det gäller att förmedla uppdrag till sina medlemmar bland bild- och formkonstnärerna men kan inte på motsvarande sätt som en del andra centrumbildningar (bl a Danscentrum) ge dem tillgång till möjligheter att producera sin konst. Genom KKV:ernas spridning över hela landet är det dessa som i stor utsträckning svarar för bild- och formkonstnärernas möjlighet att producera och leva på sin konst i stort sett var de än bor i landet. Potentialen med ett KKV-Riks som en centrumbildning med verksamhetsstöd för att anställa personal kan inte överskattas. Det skulle skapa förutsättningar för organisationen att effektivare verkställa sin långtgående handlingsplan att stödja och utveckla KKV-nätverket till ett modernt och effektivt kluster i konstnärens vardagliga profession. Här spelar digitaliseringen en stor roll. Vi anser också att inom den satsningen skulle även alla landets ateljéföreningar kunna ingå. Dessa finns ofta i nära anslutning till KKV:erna och i den mån de inte gör det skulle de, med positiva effekter, komma att ingå i ett betydelsefullt, yrkesmässigt, nätverk i hela landet. Vi föreslår att ramen för centrumbildningar utökas årligen med 2 miljoner som riktar sig speciellt till att omvandla KKV-Riks till en centrumbildning med anställd personal och egen budget.

9.5.2 Konstnärens förutsättningar att verka i regionerna

KKV delar utredningens bedömning och vill tillägga följande:

Vi delar också KRO:s bedömning att:

"Tänkbara strategier kan vara att främja regionala/lokala noder, i första hand befintliga strukturer som centrumbildningar och kollektivverkstäder, men också andra typer av kluster. Värdefullt är exempelvis om en kommun har en ateljéstrategi som finns med i stadsplaneringen och inom vars ram man driver på

exploatörer att skapa platser för konst och möten kring konst”.

”I dag saknas en aktör som har ett övergripande ansvar för att säkerställa att det finns adekvata arbetslokaler till överkomliga priser för konstnärer. Regionerna inom Kultursamverkansmodellen är en lämplig nivå för att följa dessa frågor, ta initiativ till kartläggningar av behoven bland konstnärer och föreslå strategiska satsningar när så behövs. Det är svårt för exempelvis alla mindre kommuner att kunna erbjuda kollektivverkstäder men det bör finnas tillräcklig tillgång till verkstäder inom en region. I många kollektivverkstäder produceras ofta offentlig konst som placeras i ett stort antal kommuner utanför sätet för kollektivverkstaden. Kollektivverkstäder bidrar alltså med en nytta som sträcker sig långt över kommungränser och därmed blir verkstäderna en strategisk verksamhet för regionerna att medfinansiera och ha ett övergripande ansvar för”.

En viktig del i att konstnärer ska kunna verka lokalt är möjligheten att ta del i det omkringliggande samhället. Då bildkonstnären ofta arbetar ensam i sin ateljé med begränsade möjligheter till konstnärligt, kollegialt utbyte kan ett KKV vara avgörande för professionen. Här kan konstnärerna vidareutbilda sig, skapa nya utbildningsmöjligheter, tipsa varandra om jobb, samarbeta i konstnärliga projekt, möta andra konstnärsgupper, stödja varandra i en professionell utövning.

Där KKV finns, bildar verkstäderna framför allt ett konstnärligt kluster men också ett nätverk till myndigheter och allmänhet som kan vara av avgörande betydelse. En förståelse skapas som påverkar i hur de konstnärliga villkoren belyses och förbättras.

Eftersom Bild- och formkonst aldrig haft institutioner där konst skapas har därmed konstnärer aldrig haft tillsvidareanställningar. Denna ”norm” har påverkat i hur KKV:erna administreras och praktiskt underhålls.

Det ideella arbetet med att sköta en kollektivverkstad har varit avgörande och viktigt men vi ser också en stigande behov för KKV:erna att kunna anställa kompetent personal för att sköta administration och för att underhålla och öka livslängden på den allt mer avancerade maskinella utrustningen, eftersom svårigheterna att fylla dessa uppgifter med kompetent folk bland medlemmarna ökar. Samtidigt skulle finansiering av detta via ökade medlemsavgifter kraftigt inskränka konstnärernas möjlighet att använda verkstäderna. Endast för några av de större KKV:erna har det tack vare kommunala och regionala anslag blivit möjligt att kunna ha en minimal stab av anställda. Konsekvensen av detta är svåra att överblicka men troligen avgörande för KKV:ernas fortlevnad.

Den enda statliga finansiering som hittills funnits för kollektivverkstäderna är Utrustningsbidrag som fördelas av Kulturrådet. Parallellt med att KKV:ernas antal, medlemskår och kostnader för lokalhyra och utrustning har kraftigt ökat har Kulturrådets anslag för utrustningsbidraget halverats. Genom bristen på personal som kan underhålla den utrustning som köps in minskar dess livslängd och ökar medlemmarnas arbetsmiljörisker.

Det finns ingen logik i att enbart kosthantverkskollektiv och utställningsarrangörer, som idag, kan söka statliga verksamhetsbidrag med motiveringen att de behöver ha anställd personal.

Vi hänvisar även till att både KLYS och KRO har uppmärksammat och stödjer Kollektivverkstädernas betydelse för bild- och formkonstnärernas möjlighet att få tillgång till produktionsresurser och nätverk över hela landet men att regionernas vilja och möjligheter att bidra ekonomiskt ser mycket olika ut. En statlig satsning skulle bidra till att även regionalt och kommunalt uppmärksamma KKV:ernas betydelse som noder i den kulturella infrastrukturen.

KKV-Riks föreslår att KKV-er i likhet med konsthantverkskollektiv och utställningsarrangörer ska kunna söka statligt verksamhetsbidrag och att nya öronmärkta

medel slussas, via kultursamverkansmodellen, till regionerna för att se till att KKV-ernas verksamheter fortgår och utvecklas. Statliga medel för att starta nya verkstäder bör också tillskapas.

9.5.3 Kultursamverkansmodellen

Här delar vi inte utredningens förslag att ta bort modellens indelning mellan olika kulturella och konstnärliga uttryck. Vi tror att risken är stor att bildkonstens nuvarande låga ersättningar kommer att fortsätta och att bildkonstens möjligheter att utvecklas i hela landet kommer att minska och variera för mycket.

Vi föreslår att bildkonstens resurser till regionerna utökas och öronmärks. Dessutom ska krav på hur pengarna används ställas så att inte för mycket används till administration.

Se även våra skrivelser under 9.5.2, ovan.

9.5.4 Kulturarrangörer i hela landet

KKV-Riks stödjer utredningens förslag med nedanstående tillägg.

"Förslag: verksamheten hos de fasta institutioner och ideella föreningar som arrangerar kulturevenemang med konstnärliga framträdanden och utställningar har en stor betydelse för konstnärernas möjligheter för att kunna möta en publik och att försörja sig. Kulturrådet ges i uppdrag att följa upp och redovisa arrangörsledets arbete och göra en fördjupad analys av de villkor som möter konstnärerna."

Möjligheten ute i landet att visa och sälja sin konst är på många orter mycket begränsade. På många orter saknas gallerier och utställningsmöjligheter. Där KKV:er och ateljéföreningar finns skulle man med god kvalitet och rikt utbud kunna etablera konstnärsdrivna gallerier. Vi föreslår att en stödform skapas med möjlighet att initiera och långsiktigt stödja konstnärsdrivna gallerier i hela landet.

9.6.2 Offentliga ersättningarna

KKV-Riks stöder KRO:s förslag:

- Ställ krav i regleringsbrev och riktlinjebeslut på att alla arrangörer som erhåller statliga medel ska tillämpa MU-avtalet och att konstnärernas arbetstid ska ersättas*
- Ställ krav i regleringsbrev och riktlinjebeslut på att alla arrangörer som erhåller statliga medel ska ha explicit budgeterat för konstnärernas utställningsersättning och medverkansersättning (inklusive arbetstid) samt att arrangörerna årligen ska rapportera hur mycket de har betalat konstnärerna för utställningsersättning och medverkansersättning, och hur många arbetstimmar som konstnärerna inte har fått ersättning för.*
- Tillför och öronmärk pengar för konstnärers arbete i samband med utställningar (medverkansersättning) med **sammanlagt 64 miljoner kr***
- (alltså 59 miljoner kronor mer utöver det som utredningen föreslår). Tillsätt en referensgrupp med uppdraget att följa **tillämpningen** och utvärdera om denna anslagsförstärkning var tillräcklig.*
- För en dialog med konstnärsorganisationerna om hur ersättningsnivån inom MU-avtalet kan stärkas och gör det bindande för arrangörer att betala även för arbetstid.*
- Ge Riksantikvarieämbetet i uppdrag att säkerställa kunskapen om och tillämpningen av*

MU-avtalet, såväl utställningsersättningen och medverkansersättningen, bland museer.

□ Möjliggör för Konstnärernas Riksorganisation att genomföra ett informationsarbete under en treårsperiod. Det är nödvändigt för att stärka konstnärernas svaga förhandlingsposition, synliggöra hur utställningsarrangörer ersätter konstnärer och fortbildade politiker, arrangörer och konstnärer.

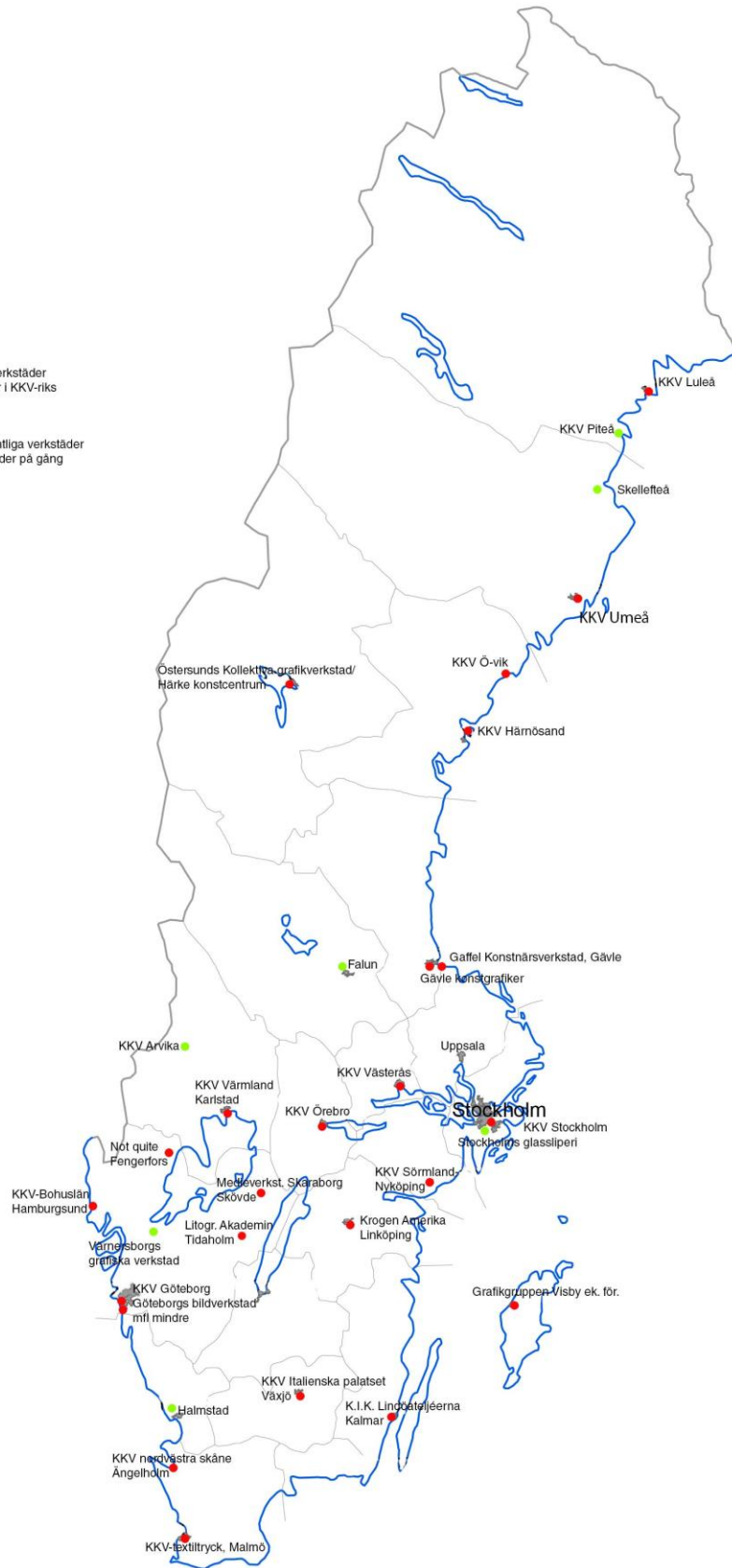
□ Ge Kulturrådet i uppdrag att säkerställa att arrangörers och främjandeorganisationernas ersättningar till konstnärerna följer MU-avtalet.

KKV-Riks föreslår ändringar i reformramen:

KKV-riks förslag till reformram fr. o m 2020, tusental kronor

Ändamål	Avsnitt	Utredningens förslag	KKV-riks Förslag
Digitalisering	9,4,2	10000	55000
Breddad rekrytering (produktionshud)	9,3,5	5000	25000
Konstnärerna regionerna	9,5,3	25000	50000
Konstnärliga residens			
a. på arbetsplatser	9,4,5	5000	5000
b. Internationella	9,4,5	10000	10000
Förmedling			
a. Allians för upphovsmän	9,4,7	15000	50000
b. Centrumbildningar	9,4,7	10000	12000
c. Konstbildning	9,5,5	5000	5000
MU-avtalet	9,6,3	5000	64000
		225000	276000

- Befintliga verkstäder medlemmar i KKV-riks
- Övriga befintliga verkstäder och verkstäder på gång

LANTMÄTERIET

